

DOMENIUL FUNCJAR AL MĂNĂSTIRII JITIANU*

ILEANA CIOAREC*

Mănăstire olteană, ctitorită de boierii Craiovești, care au împodobit-o și au înzestrat-o cu averi, Jitianu reprezintă un însemnat lăcaș de cult și cultură românească. Acesta datează de la sfârșitul secolului al XV-lea și începutul secolului al XVI-lea, fiind ridicat pe locul unei mici biserici din lemn. Actuala biserică a fost ridicată între anii 1654-1658 de către doamna Bălașa, soția domnitorului Constantin Basarab Cârnu, și terminată în anul 1701 de către egumenul Popa Luca de la Muntele Athos și de Petru Obedeau. În anul 1628, Mănăstirea Jitianu a fost închinată Mănăstirii Sfântul Pavel de la Muntele Athos. Aceasta, ca și alte lăcașe de cult, a primit încă de la întemeiere numeroase moșii de la ctitorii săi, dar și de la numeroși domnitori. La aceste danii s-au adăugat și cumpărările de moșie realizate de egumenii mănăstirii de-a lungul timpului.

Reconstituirea stăpânirii Mănăstirii Jitianu asupra moșiilor și satelor pe care le-a primit sau le-a cumpărat s-a putut realiza în urma analizei riguroase a documentelor inedite și editate. Tipologia documentelor referitoare la această moșie este extrem de variată datorită numărului mare de acte, precum și perioadei în care ele se încadrează. Se întâlnesc atât hrisoavele domnitorilor din secolele XVI-XVIII, cât și zapise de vânzare-cumpărare, cărți de hotărnicie, de judecată, de răscumpărare și de mărturie.

Primul sat care a intrat în stăpânirea Mănăstirii Jitianu este **Iamnic** (județul Dolj). Acesta a fost identificat cu actualul sat **Jitianu**. Cu numele de „Iamnic” apare menționat într-un hrisov emis la 10 septembrie 1557, când Pătrașcu cel Bun a întărit, cu carte domnească, stăpânirea lui Manciu, Mihai, Pătru și Pană peste jumătate din satul Iamnic, pe care îl cumpăraseră cu 6.000 de aspri de la jupâneasa Caplea, soția lui Calotă¹. La data de 9 iunie 1582, Mihnea Turcitul le-a confirmat lui Dumitru ban și lui Stănilă postelnic stăpânirea asupra unei jumătăți din satul Iamnic. După moartea lor, hrisovul menționează că această jumătate de sat urma să le revină verilor lor, Neagu și Moise². La 6 iunie 1607, mai mulți locuitori din Iamnic s-au vândut rumâni împreună „cu toate hotarele până în Valea Mănăstirii și despre Livezi până în gura Prodilei, de în câmp și cu pădure și cu apă și cu uscat și cu siliștea și orice pe unde au fost

* Articolul face parte din tema de plan *Domeniul ecleziastic din Oltenia*.

* Cercetător științific III, dr., Institutul de Cercetări Socio-Umane „C. S. Nicolăescu-Plopșor” din Craiova, al Academiei Române; e-mail: ileanacioarec@yahoo.com

¹ *Documente privind istoria României*, B, *Țara Românească*, veac XVI, vol. III (1551-1570), București, Editura Academiei Române, 1952, pp. 71-72 (în continuare se va cita DIR, B).

² *Ibidem*, vol. V (1581-1590), București, Editura Academiei Române, 1952, p. 61.

hotarele cele bătrâne” lui Preda Buzescu cu suma de 20.000 de aspri³. Era exceptată de la vânzare o funie de ocină a Mănăstirii Coșuna. Până în anul 1615, așa cum rezultă și din documente, mai mulți proprietari și-au dăruit părțile lor de moșie din Iamnic mănăstirilor Coșuna și Jitianu⁴.

La 23 mai 1611, Radu Vodă a întărit stăpânirea Mănăstirii Jitianu peste a șasea parte din satul și moșia Iamnicului, care îi fusese dăruită de către jupâneasa Jăpei încă din zilele lui Mihai Viteazul. Doi ani mai târziu, la 15 mai 1613, Radu Mihnea Vodă a întărit stăpânirea Mănăstirii Jitianu în Iamnic peste „partea jupânesei Danei din Vâlcănești, jumătate din sat și din pădure și din apă și din siliștea satului”, pentru că aceasta o primise în dar când domnitor era Radu Șerban⁵. În același an, Mănăstirea Coșuna a încercat să-și extindă și mai mult stăpânirea în satul Iamnic, apărând și o parte din moșia deținută de Mănăstirea Jitianu. Cele două mănăstiri s-au judecat pentru partea de moșie cotropită, câștig de cauză având Jitianu.

La 7 noiembrie 1616, Alexandru Iliș voievod a scutit partea de moșie din Iamnic, care îi aparținea Mănăstirii Jitianu, de toate dările și „năpăștile”. La 16 aprilie 1625, Mănăstirea Coșuna și-a vândut funia din satul Iamnic – pe care o primise ca danie de la jupânița Jipa – Mănăstirii Jitianu⁶. În stăpânirea acesteia din urmă au continuat să intre noi părți din moșia Iamnic, în urma daniilor făcute de către diverși proprietari. Astfel, la 26 aprilie 1637, Mihai din Cârcea, feciorul lui Lopșă din Vâlcănești, i-a dăruit mănăstirii moșia sa din Iamnic⁷.

Pe tot parcursul secolului al XVII-lea s-au înregistrat numeroase plângeri ale unor proprietari din Iamnic către domnie, pe motiv că Mănăstirea Jitianu le călca părțile lor de moșie. În anul 1664, Vlaicu din Cornești s-a adresat domnitorului susținând că egumenul Mănăstirii Jitianu a cotropit partea sa de moșie din Iamnic. Pricina dintre cele două părți s-a judecat abia în anul 1678, când șase boieri au fost desemnați de către domnitor să aleagă părțile de moșie ale celor implicați. Cei șase boieri hotarnici au stabilit că partea de moșie din Iamnic care fusese cotropită de mănăstire îi aparținea lui Vlaciuc, cel care o moștenise de la moșul său, Pănucci.

Procesele dintre Mănăstirea Jitianu și diverșii stăpâni de moșii din Iamnic au continuat și după această dată. La 11 iunie 1698, 12 boieri hotarnici au fost desemnați să fixeze hotarele mănăstirii de către moșia Livezi, a Papei Livezeanu: „Deci pe unde s-au adevărat semnele am pus pietrii, la însă să se știe semnele moșii Mănăstirii Jitianul de către Livezi, întâi din sus, din cornul moșiei

³ *Ibidem*, veac XVII, vol. I (1601-1610), București, Editura Academiei Române, 1951, p. 267-268.

⁴ C. S. Nicolăescu-Plopșor, *Satul Iamnicul*, în „Oltenia. Documente. Cercetări. Culegeri”, cartea a IV-a, nr. 1-12, 1943, pp. 52-67.

⁵ DIR, veac XVII, vol. I, p. 186.

⁶ C. S. Nicolăescu-Plopșor, *op. cit.*, p. 53; DIR, B, veac XVII, vol. IV (1621-1625), București, Editura Academiei Române, 1954, p. 496.

⁷ C. S. Nicolăescu-Plopșor, *op. cit.*, pp. 60-61.

Livezilor, unde se împreună cu Povarul, unde am pus piatră în gura Stupinealilor, din piatră în jos pe gura vâlcii la vale, în Lacul cu Ulmul, din Lacul cu Ulmul drept în jos, în drumul cel mare unde am pus piatră, pe padină în jos, de aici pe matca Pradilei la vale, până în gura Gisnei, unde dă în Prodila, unde am pus piatră”, „pe matca Prodilei în jos, până în pâraul Fântâniei Cucului”. Tot acum s-au fixat și hotarele moșiei Povarul: „Vâlceaua Stupinelor, capul Pârloagelor, spre sud pe pisc la vale, până în vâlceaua Gherghinei, peste valea Prodilei, în sud până în drumul cel bătrân al Bucovățului, în hotarul Vârvorului, în cornul moșiei Povarului”. Începând cu secolul al XVIII-lea, satul Iamnic apare în documente și catagrafii sub numele de Jitia sau Jitianu. Catagrafiile din anii 1828⁸ și 1838⁹ menționează că satul Jitianu se afla în stăpânirea Mănăstirii Jitianu, unde a și rămas până în decembrie 1863, când, prin Legea secularizării averilor mănăstirești, a devenit moșie a statului.

Următoarele sate care au intrat în stăpânirea Mănăstirii Jitianu au fost: **Degerați, Cacoți și Stignița.**

Satul Degerați (județul Mehedinți) a fost menționat într-un hrisov emis la 8 ianuarie 1581, ca hotar al satului Lumnic, care a fost cumpărat de la Peicu, fiul lui Sârbu din Lubnic¹⁰. La 2 aprilie 1615, jupan Ianache mare ban al Craiovei a întărit Mănăstirii Jitianu mai multe jumătăți de sate, printre care și Degerați cu rumâni „din câmp, din pădure și din apă și de preste tot hotarul”. Acest sat – alături de Cacoți și Stignița – îi aparținuse jupânesei Stanca, fiica lui Moșu logofătul, feciorul lui Dragomir logofăt din Bolna¹¹, care le dăruise Mănăstirii Jitianu.

La data de 29 mai 1628, șase boieri au fost desemnați să judece pricina procesului dintre Barbu postelnic din Grădiște și Mănăstirea Jitianu. Ei trebuiau să cerceteze dacă satele Degerați, Cacoți și Stignița au fost dăruite de către Stanca, vara lui Barbu postelnic din Grădiște. Cercetând documentele puse la dispoziție de cele două părți, boierii au hotărât ca satul menționat mai sus să rămână în stăpânirea Mănăstirii Jitianu, iar Cacoți și Stignița să-i revină lui Barbu postelnic¹². La 30 mai 1628, Barbu și Bade, fiii lui Badii logofăt ot Bălaci, au mărturisit că s-au împăcat cu egumenul de la Mănăstirea Jitianu¹³.

La 28 iunie 1628, Alexandru Iliș a întărit Mănăstirii Jitianu stăpânirea asupra jumătății de sat din Degerați, dăruită de Stanca. În același hrisov, se

⁸ Paul-Emanoil Barbu, Vladimir Osiac, *Catagrafia județului Dolj din anul 1828*, Craiova, Editura Universitaria, 2001, p. 177.

⁹ Ion Donat, Ion Pătroi, Dinică Ciobotea, *Catagrafia Obștească a Țării Românești din 1831*, Craiova, Editura Helios, 1999, p. 43.

¹⁰ DIR, B, veac XVI, vol. IV (1570-1580), București, Editura Academiei Române, 1952, p. 3.

¹¹ *Ibidem*, XVII, vol. II (1611-1615), București, Editura Academiei Române, 1951, pp. 378-379.

¹² *Documenta Romaniae Historica*, B, Țara Românească, vol. XXII (1628-1629), București, Editura Academiei Române, 1969, pp. 202-203 (în continuare se va cita DRH, B).

¹³ *Ibidem*, p. 204.

menționa că lui Barbu postelnic din Grădiște îi reveneau satele Cacoți și Stâlpița¹⁴.

La 2 mai 1645, Matei Basarab a confirmat lui Iacov clucer din Cernaia stăpânirea peste jumătate de sat. Acesta o cumpărase de la Vasile paharnic, fiul lui Preda spătar, și de la Badea postelnic, fiul lui Barbu postelnic¹⁵. La 5 mai 1657, Constantin Șerban a întărit Mănăstirii Jitianu jumătate din satul Degerați, dăruit de Badea vătaf și Pătrașco cupar, în urma unei judecăți. Ulterior, Barbu Poenaru clucer a acaparat această parte de sat, pretinzând că a făcut schimb cu Mănăstirea Jitianu. El susținea că i-a dat mănăstirii, în schimbul jumătății de sat din Degerați, partea sa de moșie din Iamnic. Ioanichie, egumenul mănăstirii, i-a cerut domnului să judece pricina dintre locașul de cult și Barbu Poenaru. Analizând actele puse la dispoziție de cele două părți, Constantin Șerban a hotărât ca Barbu Poenaru să păstreze partea sa de moșie din Iamnic, iar mănăstirea jumătate din satul Degerați¹⁶. Nu se știe cât timp această jumătate de sat a rămas în stăpânirea Mănăstirii Jitianu, deoarece documentele emise începând cu secolul al XVIII-lea nu-l mai menționează.

Satul Cacoți (județul Mehedinți). Este menționat într-un document emis la 2 aprilie 1615, când Ianache mare ban al Craiovei a întărit Mănăstirii Jitianu jumătate din satul Cacoți, „de peste tot hotarul, din câmp, din pădure, din apă” cu rumâni¹⁷. A rămas în stăpânirea Mănăstirii Jitianu pentru scurt timp, deoarece la 28 iunie 1628, Alexandru Iliăș a hotărât ca acesta să-i revină lui Barbu postelnic din Grădiștea¹⁸.

Satul Stâlpița sau **Stignița** (județul Mehedinți) a fost menționat într-un document emis la 30 mai 1583, de cancelaria domnitorului Mihnea Turcitul, ca hotar al satului Iablanița, care a fost întărit lui Drăghici, Buzea, Baci, Ștefan, Pârnu și Radu¹⁹. La 20 iunie 1602, Simion Movilă a confirmat lui Preda clucer și jupâniței sale, Maria, stăpânirea peste jumătate din satul Stâlpița, iar lui Radu și Badea peste cealaltă jumătate²⁰. La 2 aprilie 1615, Ianache mare ban al Craiovei a întărit Mănăstirii Jitianu jumătate din satul Stâlpița, „din câmp, din pădure și cu rumâni”²¹. Aceasta a rămas în stăpânirea mănăstirii pentru scurt timp, la 28 iunie 1628 Alexandru Iliăș hotărând să-i revină lui Barbu postelnic din Grădiștea²².

Alte sate care s-au aflat în stăpânirea Mănăstirii Jitianu au fost **Știubei** și **Vâlcom**.

¹⁴ *Ibidem*, pp. 263-264.

¹⁵ *Ibidem*, vol. XXX (1645), București, Editura Academiei Române, 1998, p. 177.

¹⁶ *Catavolul documentelor Țării Românești din Arhivele Statului*, vol. IX (1656-1659), București, 2012, p. 127.

¹⁷ DIR, B, veac XVII, vol. II, p. 378.

¹⁸ *Ibidem*, pp. 263-264.

¹⁹ DIR, B, veac XVI, vol. V, p. 583.

²⁰ *Ibidem*, veac XVII, vol. I, p. 52.

²¹ *Ibidem*, vol. II, p. 378.

²² *Ibidem*, pp. 263-264.

Satul Știubei (județul Dolj). Este menționat într-un hrisov emis la 29 iunie 1616, prin care Radu Mihnea a întărit lui Conda postelnic și jupâniței sale, Maria din Obedin, stăpânirea peste jumătate din satul Știubei, „cu toată ocina și cu toți vecinii și cu tot venitul”. Conda postelnic a intrat în stăpânirea acestei jumătăți de sat în urma căsătoriei cu Maria din Obedin, cea care îl primise ca zestre, la rându-i, de la bunica sa, Păcuroae²³.

La 18 mai 1633, Matei Basarab a întărit lui Barbu Brădescu biv vel paharnic satele Știubei și Vâlcom. Aceste sate îi aparținuseră Mănăstirii Jitianu, care le primise ca danie de la Maria din Obedin și de la soțul său, Conda mare comis, cu condiția ca cei doi să fie înmormântați în acest lăcaș de cult. În timpul domniei lui Matei Basarab, Barbu biv vel paharnic s-a adresat domnului susținând că satul era al său. Judecând pricina dintre Barbu biv vel paharnic și Mănăstirea Jitianu, domnitorul a hotărât ca satul să-i revină primului²⁴. În același an, la 26 octombrie, Maria, soția lui Conda, a dăruit din nou partea sa de moșie din Știubei Mănăstirii Jitianu.

La 24 aprilie 1656, Chirca mare ban al Craiovei a întărit Mănăstirii menționate anterior stăpânirea asupra jumătății de sat din Știubei, dăruită de Maria²⁵. La 22 mai același an, domnitorul Constantin Șerban, la solicitarea lui Mihai logofăt, nepotul lui Conda mare comis, a desemnat șase boieri care să cerceteze dacă jumătatea de sat din Știubei a fost sau nu dăruită Mănăstirii Jitianu²⁶. La 6 octombrie 1656, boierii, deplasându-se la fața locului și analizând actele puse la dispoziție atât de mănăstire, cât și de Mihai logofăt, au constatat că într-adevăr Conda mare comis și soția sa, Maria, dăruiseră jumătate din satul Știubei mănăstirii²⁷. Stăpânirea celei din urmă asupra jumătății de sat a fost confirmată de către ispravnicul Craiovei, Stroe clucer, la 11 octombrie 1656²⁸. La 8 februarie 1659, Conda, fiul lui Iane din Albești, a vândut Mănăstirii Jitianu partea sa din Știubei, cu 16 ughi²⁹. Aceasta a rămas în stăpânirea Mănăstirii Jitianu până în decembrie 1863, dată de la care, odată cu secularizarea averilor mănăstirești, a devenit proprietate a statului.

Satul Vâlcom (județul Dolj). Apare menționat într-un hrisov datat 29 iunie 1568 – 18 septembrie 1577, când Alexandru Mircea a întărit lui Radu postelnic, Bratu și Amza stăpânirea asupra satului Bucoviciorul. La aceeași dată, a fost realizată și ocolnica moșiei. Printre cei care au participat la realizarea ei s-au numărat și Danciu, Dabu și Văsi din Vâlcom³⁰. La începutul secolului

²³ *Ibidem*, vol. III (1616-1620), București, Editura Academiei Române, 1951, p. 33.

²⁴ DRH, vol. XXIV (1633-1634), București, Editura Academiei Române, 1974, pp. 108-109.

²⁵ *Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Statului*, vol. VIII (1656-1659), București, 2012, p. 351.

²⁶ *Ibidem*, p. 423.

²⁷ *Ibidem*, pp. 514-515.

²⁸ *Ibidem*, p. 517.

²⁹ *Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Statului*, vol. IX, p. 399.

³⁰ DIR, B, veac XVI, vol. III, p. 273.

al XVII-lea, jumătate din satul Vâlcom se afla în stăpânirea lui Conda postelnic și jupâniței sale, Maria din Obedin, iar cealaltă jumătate îi aparținea lui Barbu Brădescu biv vel paharnic. Conda postelnic și jupânița lui, Maria, au dăruit partea lor de moșie din Vâlcom Mănăstirii Jitianu. După moartea lui Conda și a Mariei, Barbu Brădescu biv vel paharnic a acaparat jumătatea de sat care aparținea mănăstirii. În timpul domniei lui Matei Basarab, Barbu Brădescu s-a adresat divanului domnesc susținând că întreg satul Vâlcom era al său. Judecând pricina dintre Barbu Brădescu biv vel paharnic și Mănăstirea Jitianu, la 18 mai 1633, Matei Basarab a hotărât ca satul Vâlcom să-i revină primului. Nu se știe cât timp a rămas în stăpânirea boierilor Brădești, deoarece în secolul al XIX-lea satul Vâlcom, menționat de această dată sub numele de Răchita, apare din nou în stăpânirea Mănăstirii Jitianu³¹, unde a și rămas până în decembrie 1863, când, în urma Legii secularizării averilor mănăstirești, a devenit moșie a statului.

Un alt sat care s-a aflat în stăpânirea Mănăstirii Jitianu a fost **Somoru** (județul Dolj), astăzi dispărut. Este menționat într-un hrisov emis la 11 mai 1565, prin care Petru cel Tânăr a întărit lui Stoica, Stanciu, Nenciu, Șoiuga, Stoichina, Grumazea, popa Ivan și Radoslav ocină în Somoru, cumpărată de la Mihai, Giurca și Drăghici³². La 9 iulie 1582, Neagu, Șerban și Nenciu, fiii lui Păducehe din Somor, i-au vândut partea lor de moșie din Somor lui Stanciu Roșu și fratelui său, Barbu, cu 43 de taleri³³. Ulterior, așa cum menționează și un document din anul 1664, satul a fost cumpărat de către Mihai Viteazul. Acesta nu a rămas pentru mult timp în stăpânirea domnitorului, fiindcă l-a dăruit lui Giurgiu pitar. Fiind acuzat de „hicienie”, cel din urmă a pierdut satul, care a fost confiscat de Mihai Viteazul și dăruit lui aga Farcaș din Gabrov. Fiii lui aga Farcaș l-au vândut, la rândul lor, lui Drăghici logofătul din Pleșoi, pentru 150 de ughi. De la acesta, satul a trecut la Istrate postelnic, care s-a considerat îndreptățit să-l cumpere de la Drăghici, fiind căsătorit cu Ilinca, nepoata lui Mihai Vodă³⁴. Istrate postelnicul a dat satul Mănăstirii Ciutura.

În timpul domniei lui Grigorie Ghica, mai mulți „rumâni” de pe moșiile Mănăstirii Ciutura, printre care și cei din Somoru, s-au adresat domnitorului susținând că ei s-au răscumpărat. Neavând documente care să justifice cele susținute, au pierdut procesul cu mănăstirea. Domnitorul Grigore Ghica vodă a reîntărit satul Somorul cu rumânii Mănăstirii Ciutura: „Ca să-i fie sfintei mănăstiri satul Somorul din sud Mehedinți cu toți rumânii și cu tot venitul, din câmp, din pădure, din apă, din șăzutul satului de peste tot hotarul, din hotar până în hotar, pe hotară bătrâne și pe semne”³⁵. Satul Somoru a intrat în stăpânirea

³¹ Ion Donat, Ion Pătroi, Dinică Ciobotea, *op. cit.*, p. 6.

³² DIR, B, veac XVI, vol. III, p. 210.

³³ *Ibidem*, vol. VI (1591-1600), București, Editura Academiei Române, 1953, pp. 52-53.

³⁴ Momentul s-a petrecut în domnia lui Matei Basarab, în anul 7141 (1633). El este amintit în hrisovul lui Grigore Ghica Vodă, din 21 aprilie 1664 („Mitropolia Olteniei”, an XIX, 1967, pp. 441-442).

³⁵ *Ibidem*.

Mănăstirii Jitianu odată cu închinarea Mănăstirii Ciutura la aceasta.

Alte sate care au format domeniul funciar al Mănăstirii Jitianu au fost **Sărdănești** și **Daia**, ambele din județul Gorj.

Satul Sărdănești este menționat într-un document emis la 18 iunie 1571, în care apar Stoica și Pătru din Sărdănești, desemnați de către domnitorul Alexandru Mircea să aleagă partea de moșie a lui Dan și Maniu din Turceni³⁶. La 22 aprilie 1635, Oprea postelnic și soția sa, Anca, au vândut lui Gheorghe paharnic partea lor de moșie din Sărdănești, împreună cu rumâni³⁷. Prin hrisovul din 7 august 1639, Matei Basarab a confirmat lui Gheorghe Paharnicul, fiul lui Preda Clucerul din Ceplea, stăpânirea peste mai multe cumpărături în Sărdănești, „ca să-i fie moșie în sat în Sărdănești și în Copăcel toată, ... partea jupâniței Stana slugereasa, jupânița lui Crâștu din Pleana toată oricât se va alege de peste tot, din câmp și din pădure și din apă și din siliștea satului...”.

La 6 iunie 1656, Gheorghe vornic din Sărdănești i-a dăruit Mănăstirii Strâmba partea sa de moșie din Sărdănești³⁸. La 7 august 1658, același vornic, împreună cu jupâneasa lui, Sima, i-au dăruit Mănăstirii Jitianu, reprezentată de către egumenul Ioanichie, jumătate din Sărdănești și jumătate din Daia³⁹. Moșia a rămas în stăpânirea Mănăstirii Jitianu până la începutul secolului al XIX-lea, în anul 1831, fiind menționați ca proprietari medelnicerul Răducan Sărdănescu și patru megieși.

Satul Daia a fost menționat într-un document emis la 12 decembrie 1616, când Dumitru mare ban al Craiovei a întărit lui Nica comis din Găvănești un rumân din Crăișani, în urma unei judecăți cu acesta. Între martori apare și Oprea Gărgăun din Daia⁴⁰. La 7 august 1658, Gheorghe vornic din Sărdănești și jupâneasa lui, Sima, i-au dăruit Mănăstirii Jitianu jumătate din Daia⁴¹. Nu se știe cât timp a rămas în stăpânirea acestei mănăstiri, deoarece documentele emise începând cu secolul al XVIII-lea nu-l mai menționează.

Un alt sat care s-a aflat în stăpânirea Mănăstirii Jitianu a fost **Gabru** (județul Dolj). Acesta apare menționat într-un document emis la 4 ianuarie 1574, când mitropolitul Evtemie a întărit Mănăstirii Coșuna satul Bucovăț, cumpărat de Dobromir de la Gabrovi cu 7.000 de aspri⁴². În 1609, Drosul postelnic, fiul lui Armega ban și al Radei (fata Radului postelnic, fiul Pașadiei, cel care avusese multe sate ce alcătuiau „plasa Pașadiiască”), a dăruit (cu clauze) mai multe sate și țigani Mănăstirii Coșuna, printre care „și din Gabrov partea lui toată”.

³⁶ DIR, B, veac XVI, vol. IV, p. 31.

³⁷ DRH, vol. XXV (1635-1636), București, Editura Academiei Române, 1985, p. 126.

³⁸ *Ibidem*, vol. XXXVI, p. 114.

³⁹ *Catatalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Statului*, vol. IX, p. 301.

⁴⁰ DIR, B, veac XVII, vol. III, p. 64.

⁴¹ *Catatalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Statului*, vol. IX, p. 301.

⁴² *Documente privind istoria României, B, Țara Românească, veacul XVI, vol. IV, p. 128* (în continuare, se va cita DIR, B).

La 14 august același an, mitropolitul Luca a întărit Mănăstirii Coșuna stăpânirea asupra părții de moșie din Gabru, dăruită de Drosul postelnic⁴³. La 20 august 1609, 24 aprilie 1615 și 6 septembrie 1623, Radu Mihnea și Alexandru Coconul au reîntărit stăpânirea mănăstirii peste daniile făcute de Drosul postelnic. În primul hrisov, au fost inserate și motivele dărniciiei boierului: mai întâi, pentru că nu a avut „fii din trupul lui”, cu toate că a „petrecut multă vreme cu jupâneasa lui Rada” și, mai apoi, pentru că cei doi au dorit (și călugării s-au obligat în acest sens) să fie îngropați la Mănăstirea Coșuna⁴⁴. Cealaltă parte din Gabru a rămas în stăpânirea a diverși proprietari. La 30 noiembrie 1635, Petre slugerul, fiul lui Aslan vornicul, i-a vândut lui Dima clucerul din Bâzdâna și lui Balica paharnicul din Breasta partea lui de moșie din Gabru și din Lazu⁴⁵. Pentru a putea cumpăra cele două părți de sate, ambii s-au împrumutat de 700 de ughi de la Parasco cupețul. Ei se angajau să plătească datoria contractată până la Sfântul Petru, în caz contrar, cel care îi împrumutase putând să devină stăpânul celor două părți de sate. Întrucât nu au reușit să-și plătească datoria, cele două părți de sate i-au revenit lui Parasco cupețul.

La 28 iunie 1636, Matei Basarab l-a împuternicit pe Parasco cupețul să stăpânească părțile din Gabru și Lazu ale lui Balica paharnicul și Dima clucerul⁴⁶. În timpul domniei lui Matei Basarab, Istrate Leordeanu a ridicat pretenție de protimisic pentru a răscumpăra satul Gabru, pe motiv „că se trage despre Mihai Vodă moșul jupânesei Ilincăi”, soția sa. După ce domnitorul Matei Basarab i-a dat câștig de cauză, Istrate postelnicul a înapoiat banii lui Parasco neguțătorul, și, împreună cu soția sa, a dăruit partea lor de moșie din Gabru cu rumâni Mănăstirii Ciutura⁴⁷.

La 22 mai 1665, Radu Leon a întărit Mănăstirii Ciutura stăpânirea peste partea de moșie pe care Istratie postelnic o cumpărase de la Parasco negustorul. Odată cu transformarea Mănăstirii Ciutura în metoh al Mănăstirii Jitianu, satul Gabru a trecut în stăpânirea celei din urmă. Urmașii pe linie maternă ai lui Istrate Leordeanu și Iliana, Radu și Matei Olănescu (fiii lui Goran logofătul și ai Stancăi, „fata Anghelinii, nepoata lui Istrate vistierul de soră”), au încercat să revendice satul Gabru în timpul domniilor lui Șeran Cantacuzino, la 28 decembrie 1688, și Constantin Brâncoveanu, la 17 mai 1698, dar nu au reușit. În *Circumscripția virmondiană* din 1728, satul Gabrowl era în stăpânirea lui Lila Andreninii⁴⁸.

Tot în posesia Mănăstirii Jitianu s-a aflat și satul **Ciutura** (județul Dolj), care este menționat în documentele date în ultimul deceniu al secolului al

⁴³ *Ibidem*, veac XVII, vol. I, p. 402.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 405; *Ibidem*, vol. II, p. 383; *Ibidem*, vol. IV, pp. 318-319.

⁴⁵ DRH, B, vol. XXV, p. 180.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 362.

⁴⁷ *Ibidem*, vol. XXXI (1646), București, Editura Academiei Române, 2003, p. 62.

⁴⁸ C. Giurescu, *Material pentru istoria Olteniei supt austraici*, II, 1726-1732. Publicat de Constantin C. Giurescu, București, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, 1944, p. 321.

XV-lea⁴⁹. La începutul secolului al XVI-lea, moșia Ciutura, „din câmp, din pădure și din apă și din șezutul satului și de peste tot”, se afla în stăpânirea a trei persoane: Radu logofăt, Ciorăca și Oprea.

La 23 mai 1570, domnitorul Alexandru II Mircea a întărit lui Stoican o parte din moșia Ciutura. În hrisov se mai menționa că acesta primise moșia de la Radu logofăt, „încă din zilele răposatului Mircea voievod”, ca recompensă „pentru că a fost slujit foarte cu dreptate mai denainte vreme” de către cel din urmă⁵⁰. În afară de Radu logofăt, Ciorăca și Oprea, în Ciutura a mai stăpânit și Pârvu fost mare logofăt, care a pribegit cu Mihnea Vodă la Țarigrad (unde a și murit)⁵¹. Acesta a dăruit partea sa de moșie din Ciutura împreună cu satele Perişor, Seaca și Cârna și partea Florei din satul Stejar Mănăstirii Coșuna. Dania lui Pârvu fost mare logofăt către mănăstire este menționată și de hrisovul lui Mihai Viteazul, din 10 iunie 1594. Partea de moșie a lui Stoican din Ciutura a constituit, la 10 mai 1615, obiect de litigiu și pentru nepoții săi, Gheorman, pe de o parte, și Preda și Gheoca, pe de altă parte⁵². Nepoții lui Stoican din Ciutura au vândut această parte de moșie postelnicului Istratie Leurdeanu, care a dăruit-o ctitoriei sale, Mănăstirea Ciutura. Odată cu transformarea acestui lăcaș în metoh al Mănăstirii Jitianu, o parte din moșia Ciutura a intrat în stăpânirea celei din urmă. Izvoarele statistice din prima jumătate a secolului al XIX-lea au consemnat astfel stăpânii/propietarii de pământ din Ciutura: în 1828, moșia statului era stăpânită de Mănăstirile Jitianu și Precista ot Dud din Craiova⁵³; în 1831⁵⁴ și 1837, stăpânită de Mănăstirea Jitianu; în 1843, satul era de clăcași (cu 159 de familii), pe moșia Mănăstirii Jitianu, arendată de Ioniță Badea și Gheorghe Pleșa⁵⁵. A rămas în stăpânirea Mănăstirii Jitianu până în decembrie 1863, când a devenit moșie a statului.

S-a aflat în stăpânirea Mănăstirii Jitianu și localitatea **Cerăt** (județul Dolj). Aceasta a fost menționată într-un hrisov emis la 16 aprilie 1599, când Mihai Viteazul a întărit Mănăstirii Cepturoaia stăpânirea peste mai multe ocini din Cerăt, dăruite de Radu Buzescu clucerul care le cumpărase de la Socol⁵⁶. La 10 noiembrie 1630 – 6 iulie 1631, Leon Tomșa i-a cerut lui Miho mare ban să

⁴⁹ Anul 1492 este indicat de D. Ivănuș, *Observații asupra toponimiei comunei Vârvor, județul Dolj*, Centrul de Științe Sociale din Craiova, Seria lingvistică și comunicări, Craiova, 1970, pp. 4, 29.

⁵⁰ DIR, B, veacul XVI, vol. III, p. 361.

⁵¹ *Ibidem*, vol. VI, p. 128.

⁵² *Ibidem*, veacul XVII, vol. I, p. 388.

⁵³ S.J.A.N. Dolj, *Manuscrise*, ms. 188; Paul-Emanoil Barbu, Vladimir Osiac, *op. cit.*, p. 214.

⁵⁴ Ion Donat, Ion Pătroi, Dinică Ciobotea, *op. cit.*, p. 42.

⁵⁵ S.J.A.N. Dolj, Prefectura județului Dolj, dosar 30/1843 (Catagrafia moșiilor arendate din Dolj în anul 1843); vezi și Dinică Ciobotea, Monica Călinescu, *Proprietatea asupra pământului în județul Dolj, la mijlocul secolului al XIX-lea*, (III), în: „Mitropolia Olteniei”, Serie nouă, anul XLIII, 1991, nr. 3, p. 81.

⁵⁶ DRH, B, vol. XI, p. 447.

judece pricina dintre Mănăstirea Segarcea și Pătrașco postelnic pentru moșia Cerăt⁵⁷.

La 19 iunie 1658, Barbu comis și fiul său, Tănasiu din Dâlga, i-au vândut lui Stanciu iuzbașa din Giurguța 270 de stânjeni din moșia Cerăt, partea lui și a fratelui său, Pătrașcu clucer, cu 49 de ughi⁵⁸. La 23 aprilie 1659, Barbu comis din Dâlga i-a vândut Mănăstirii Jitianu a patra parte din moșia Cerăt, cu 25 de ughi⁵⁹.

La 29 aprilie 1659, Ioanichie, egumenul mănăstirii, a mai cumpărat de la Ion și Stroe, fiii lui Mihart postelnic, o altă parte din moșia Cerăt, cu suma de 40 de ughi⁶⁰. La 5 iunie 1780 și 25 mai 1781, a fost realizată hotărnicia moșiei Cerātu de Sus sau Malaica, prilej cu care a fost fixat și hotarul dinspre Mănăstirea Segarcea: „Pe ocolnic drept peste tufe până în piatra de lângă drum în corpul moșiei. De-aici drept în sus până în piatra cea deasupra ariilor celor vechi în cornul moșiei despre Lipov. De acolo drept peste șanțul și alătura cu moșia Lipovu, prin ulmul cel bătrân. De-aici din ulm drept peste Deznățui până vadul Chipigiului, apoi iasă pe față în piatra din deal din muchia Mălcini. De acolo peste colnicul Porcarului drept în piatra de la stejar. De acolo pe muchia Pedeni despre miazănoapte drept în ulmul Savei în piatră”⁶¹. A rămas în stăpânirea Mănăstirii Jitianu până în decembrie 1863.

Component al domeniului funciar al Mănăstirii Jitianu a fost și satul **Clăbuceari** sau **Ghidici** (județul Dolj). Acesta este menționat într-un hrisov emis la 21 mai 1571, când Alexandru Mircea a întărit lui Ivașco și lui Albu satul Bărcuța. Acesta îi aparținuse lui Stanciu Benga. După moartea lui Pătrașcu cel Bun, Radu clucer a încercat să acapareze satul. Stanciu Benga i-a poruncit lui Socol vornic să prindă pe două dintre slugile lui Radu clucer. Printre acestea se număra și Radu din Clăbuceari⁶².

La 12 iulie 1643, Matei Basarab a întărit lui Bără din Tiha și jupânesei sale, Vlădaia, jumătate din satul Clăbuceari-Ghidici, cu rumâni, și un sălaș de țigani. Această jumătate de sat fusese zestre a jupâniței Vlădaia de la părinții săi. La 1 martie 1657, Constantin Șerban a confirmat lui Stănilă postelnicul și fratelui său, Paraschiva, fiii lui Pârvu postelnic din Vulcănești, stăpânirea peste satul Clăbuciar, „cu tot hotarul și cu toți rumâni și cu tot venitul”. Acest sat îl aveau ca moștenire de la mama lor, Elena.

La 6 noiembrie 1674, Udriște postelnic, fiul lui Socol vătaf, i-a dăruit Mănăstirii Jitianu partea sa de moșie din Clăbuceari. La 13 mai 1683,

⁵⁷ DRH, vol. XXIII, pp. 288-289.

⁵⁸ *Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Statului*, vol. IX (1656-1659), București, 2012, p. 278.

⁵⁹ *Ibidem*, p. 383.

⁶⁰ *Ibidem*, p. 385.

⁶¹ Dinică Ciobotea, Ion Zarzără, *Istoria Domeniului Coroanei de la Segarcea-Dolj*, Craiova, Editura Sitech, 2011, p. 74.

⁶² DIR, B, veac XVI, vol. IV, p. 21.

Mănăstirea Jitianu a mai primit o altă parte din moșia Clăbuceari, de la Socol, fiul lui Bălă din Tiha. Cinci ani mai târziu, la 28 mai, și Sima, sora lui Socol a dat partea ei de moșie aceleiași mănăstiri. Moșia Clăbuceari a rămas în stăpânirea Mănăstirii Jitianu până în anul 1691, deoarece la 1 octombrie același an, ieromonahul Teodor, egumenul acestui locaș de cult, a vândut-o domnitorului Constantin Brâncoveanu.

Un alt sat care s-a aflat în stăpânirea Mănăstirii Jitianu a fost **Floranu**. Este menționat într-un document emis la 22 februarie 1666, ca parte componentă a domeniului funciar al boierilor Brădești⁶³. În stăpânirea aceleiași familii boierești se afla și la 26 august același an⁶⁴. La 14 aprilie 1693, Preda Brădescu a vândut satul Floranu lui Constantin Brâncoveanu⁶⁵. În anul următor, acesta i-a dăruit satul Mănăstirii Jitianu⁶⁶. A rămas în stăpânirea ei până în decembrie 1863, când a devenit, prin Legea secularizării averilor mănăstirești, moșie a statului.

Tot în stăpânirea Mănăstirii Jitianu s-a aflat și satul **Goicea**. El a fost menționat într-un document emis la 4 aprilie 1575-1577, când Alexandru Mircea i-a cerut lui Barbu postelnic, fiul lui Benga din Sârbi, să nu mai pescuiască în balta Bistrețului, care era a Mănăstirii Tismana. În document apare și satul Goicea, ca fiind în stăpânirea lui Benga din Sârbi⁶⁷.

În secolele XVI-XVII, satul a fost proprietate a boierilor Belcineanu. La 29 decembrie 1704, Stanca Belcineanca a dăruit partea ei de moșie din Goicea Mănăstirii Jitianu⁶⁸. Stăpânirea acesteia asupra părții din moșia Goicea a fost întărită la 30 decembrie 1710 de către marele ban Constantin Știrbei⁶⁹ și în anul 1712 de către domnitorul Constantin Brâncoveanu⁷⁰. În anii 1828 și 1831, o parte din satul Goicea se afla în stăpânirea Mănăstirii Jitianu, unde a și rămas până în decembrie 1863, când a devenit moșie a statului.

În secolul al XIX-lea, așa cum menționează Catagrafiele din anii 1821 și 1838, în stăpânirea Mănăstirii Jitianu s-au mai aflat satele **Podari** și **Palilula**, ambele din județul Dolj.

În concluzie, susținem că interesul Mănăstirii Jitianu pentru satele și moșiile menționate a fost deosebit, fiind determinat de mai mulți factori; cel mai important dintre aceștia era așezarea lor la convergența mai multor drumuri, dinspre și către Viianu, Bănești, Stejari, sau cele pe traseul Bucovăț – Cornățel –

⁶³ *Documente istorice. Mănăstirile: Sf. Ioan-Focșani, Jghiabu, Jitia și Roaba, Măgureanu-București, Mamu, Mărčuța și Mărgineni*, București, 1958, p. 105.

⁶⁴ *Ibidem*.

⁶⁵ *Ibidem*, p. 107.

⁶⁶ Nicolae Dobrescu, *Istoria bisericii române din Oltenia în timpul ocupațiunii austriace (1716-1739)*, București, 1906, p. 261.

⁶⁷ DIR, B, veac XVI, vol. IV, p. 171.

⁶⁸ *Documente istorice. Mănăstirile: Sf. Ioan-Focșani, Jghiabu, Jitia și Roaba, Măgureanu-București, Mamu, Mărčuța și Mărgineni*, p. 109.

⁶⁹ *Ibidem*.

⁷⁰ Nicolae Dobrescu, *op. cit.*, p. 261.

Ciutura – Tencănu – Vela, racordate la drumul vechi al Craiovei, numit *Drumul Dealului*, au fost mai toate legate de *Drumul Mare* care lega marile orașe-depozit din Transilvania, Brașov și Sibiu, cu Slatina (loc de trecere și vamă peste Olt), Craiova (reședința câtorva instituții regionale importante: Marea Bănie 1495-1761, Căimăcămia Olteniei, 1761-1831), Vadul Diiului (Calafat) și Vidin (din sudul Dunării). Vecinătatea satelor mai sus menționate cu importantul drum comercial ce străbătea Oltenia de la Slatina – Balș – Craiova către Vadul Diiului (Vidinului) a promovat interese și eforturi deosebite pentru stăpânirea lor din partea mănăstirii Jitianu.

LE DOMAINE DU MONASTÈRE JITIANU

(Résumé)

Dans cet article, l'auteur vise à reconstituer l'histoire du domaine du monastère Jitianu, fondé par les boyards Craiovești. Ce monastère, tout comme autres lieux de culte, a reçu de nombreux legs à partir de sa fondation, auxquels se sont ajoutées les propriétés foncières achetées par ses abbés à travers le temps.

La reconstitution de l'histoire des possessions du monastère de Jitianu, notamment sur des propriétés issues de successions et sur des villages comme Iamnic, Somoru, Floranu, Știubei, Vâlcom (Răchita), Clăbuceari (Ghidici), Podari, Palilula, Degerați, Cacoți, Stignița, Sărdănești, Daia, pourrait être réalisée après une analyse rigoureuse des documents inédits et édits.

L'intérêt du monastère Jitianu pour les successions et les villages mentionnés a été déterminé par l'emplacement de ceux-ci au carrefour de plusieurs routes.

Mots-clefs: histoire sociale du religieux, Valachie, domaine du monastère Jitianu, villages, successions.